

مجموعه سوالات طبقه بندی شده

امتحانات نهایی و شبه نهایی

فارسی یازدهم

رشته های

ریاضی . تجربی . انسانی . معارف

درس به درس

درس ۱ تا ۱۸

همراه با پاسخنامه

گردآورنده: ولی مسعودی

۰۹۱۱ ۱۷۸ ۱۷۰۷

Valimasoudi44

www.valimasoudi.ir

بارم‌بندی فارسی (۲)، پایه یازدهم (سال تحصیلی ۱۴۰۴ - ۱۴۰۳)

نمره	موضوع‌ها	قلمروها
۱	معنی واژه	زبانی نمره ۷
۲	املای واژه	
۴	دستور	
۳	آرایه‌های ادبی	ادبی نمره ۵
۱	تاریخ ادبیات	
۱	حفظ شعر	
۴	درک مطلب	فکری نمره ۸
۲	معنی و مفهوم نثر	
۲	معنی و مفهوم نظم	

* یادآوری:

پرسش‌های آزمون نوبت دوم و شهریور از **کل کتاب** به نسبت **۱۰ نمره (نوبت اول)** و **۱۰ نمره (نوبت دوم)**، طبق بarm‌بندی جدول فوق می‌باشد.

ستایش و نیایش ← ۰/۵ نمره / فصل اول ← ۲/۵ نمره / فصل دوم ← ۲/۲۵ نمره / فصل سوم ← ۲/۵ نمره

فصل چهارم ← ۲/۵ نمره / فصل پنجم ← ۲/۵ نمره / فصل ششم ← ۲/۵ / فصل هفتم ← ۲/۵ / فصل هشتم ← ۲/۲۵

✓ **تغییرات مهم در امتحان نهایی خردادماه** ← تصویب شده در دفتر پژوهش و تألیف کتب درسی

← **شعر حفظی** فقط از دو شعر نیمسال دوم سؤال طرح خواهد شد. (**صبح بی تو و وطن**)

توجه: از **کل اشعار حفظی** کتاب، سؤال برای املا، معنی لغت، مفهوم (نه معنی)، تاریخ ادبیات، سؤال طرح می‌شود.

← از بخش‌های **شعرخوانی**، **روان‌خوانی و گنج حکمت**، سؤال دستور و آرایه **طرح نخواهد شد** اما

سؤال برای املا، معنی لغات، مفهوم (و نه معنی)، تاریخ ادبیات طرح می‌گردد.

← از **ستایش و نیایش** نیز سؤال برای **دستور و آرایه طرح نخواهد شد** اما برای املا، تاریخ ادبیات، معنی

واژه و قلمرو فکری (درک مطلب و معنی شعر و نثر) **سؤال طرح می‌گردد**.

← در **کارگاه متن پژوهی هر قلمرو استقلال دارد**؛ مثلاً از نمونه‌های قلمرو فکری برای قلمرو ادبی یا زبانی، سؤالی طرح نمی‌گردد.

نوبت اول

بخش اول <

درس ۱ تا ۹

از سؤال ۱ تا ۱۱۷

ستایش

لطف خدا

قلمرو زبانی

معنی واژه

۱- معادل معنایی واژه‌های «سازگار گردانیدن، شیرینی، زبون» را در مصراع‌های زیر بیابید.
 (الف) حلاوت سنج معنی در بیان‌ها (ب) و گر توفیق او یک سو نهد پای (ج) نژند آن دل که او خواهد نژندش

۲- در بیت «اگر لطفش قرین حال گردد/ همه ادب‌ارها اقبال گردد»، معادل معنایی کدام واژه وجود ندارد؟
 (الف) سعادت (ب) سیه‌روزی (ج) بداندیشی (د) همراه

املاي واژه

۳- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.
 (الف) اگر لطفش قرین (حال / هال) گردد (ب) بلند آن سر، که او (خواهد / خاهد) بلندش
 (ج) (هلاوت / حلاوت) سنج معنی در بیان‌ها (د) در نابسته (احسان / احسان) گشاده‌ست

قلمرو فکری

درک مطلب

۴- یک مفهوم مشترک در دو بیت زیر بیابید.
 (الف) خرد را گر نبخشد روشنایی بماند تا ابد در تیره‌رایی
 (ب) کمال عقل آن باشد در این راه که گوید نیستم از هیچ آگاه

پاسخ

- ۱- سازگار گردانیدن: توفیق ← (ب) / شیرینی: حلاوت ← (الف) / زبون: نژند ← (ج)
 ۲- گزینه ج / الف: سعادت ← اقبال / (ب) سیه‌روزی ← ادبار / (د) همراه ← قرین
 ۳- شکل درست ← الف (الف) حال (ب) خواهد (ج) حلاوت (د) احسان
 توضیحات ← الف (الف) حال (زمان حاضر، کیفیت چیزی): هم‌آوا با هال (راهر، لابی، سرسرا،)
 (د) احسان (نیکی کردن): هم‌آوا با احسان (استوار و محکم کردن)
 ۴- ناتوانی عقل انسان

فصل یکم: ادبیات تعلیمی

درس یکم

نیکي

گنج حکمت: همت

قلمرو زبانی

معنی واژه

۵- معادل معنایی واژه‌های «متحیر شدن، نهان، آشفته‌حال، ناراست» را در مصراع‌های زیر بیابید.

- (الف) که بخشنده، روزی فرستد ز غیب (ب) در این بود درویش شوریده‌رنگ
(ج) برو شیر درنده باش، ای دَغَل (د) فروماند در لطف و صنع خدای

۶- تفاوت معنایی واژه «چنگ» را در مصراع‌های زیر بنویسید.

- (الف) چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست (ب) که شیری برآمد، شغالی به چنگ

۷- یک واژه در بیت «الف» با یک واژه در بیت «ب» رابطه معنایی ترادف دارد. آن‌ها را بنویسید.

- (الف) دگر روز باز اتفاق افتاد که روزی‌رسان قوت روزش بداد
(ب) زَنخْدان فروبرد چندی به جیب که بخشنده، روزی فرستد ز غیب

۸- واژه مشخص‌شده در کدام معنی به کار نرفته است؟

«مردان، بار را به نیروی همت و بازوی حمیت کشند، نه به قوت تن.»

- (الف) مردانگی (ب) قدرت (ج) غیرت (د) جوانمردی

املاي واژه

۹- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- (الف) ز دیوار (محرابش / مهرباش) آمد به گوش (ب) (قرضی / قرضی) به رسم تجربه از دوستان طلب
(ج) بخور تا توانی به بازوی (خیش / خویش) (د) گر نام و ننگ داری، از آن فخر، (آر / عار) دار

۱۰- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- (الف) نه خود را (بیفکن / بیافکن) که دستم بگیر (ب) نه بیگانه تیمار (خُردش / خوردش) نه دوست
(ج) برو شیر درنده باش، ای (دَغَل / دغل) (د) (زنخدان / ذنخدان) فروبرد چندی به جیب

پاسخ

۵- متحیر شدن: فروماندن (د) / نهان: غیب (الف) / آشفته‌حال: شوریده‌رنگ (ب) / ناراست: دغل (ج)

۶- (الف) نوعی ساز (ب) پنجه و چنگال ۷- قوت (الف) و روزی (ب) / قوت: رزق روزانه، خوراک، غذا ۸- گزینه ب

۹- (الف) محراب / محراب (قبله): هم‌آوا با مهرباب (نام شخص) (ب) قرضی / قرض: وام، بدهی [عَرَض: قصد، هدف]

(ج) خویش / خویش (خود): هم‌آوا با خیش (گاوآهن) (د) عار / عار (ننگ): هم‌آوا با آر (از مصدر آوردن)

۱۰- (الف) بیفکن / ب + افکن = بیفکن (درست)، بیافکن: (نادرست) (ب) خوردش (ج) دغل (د) زنخدان

دستور

۱۱- در مصراع‌های زیر، کاربرد «را» چیست؟

- (الف) شغال نگویند بخت را شیر خورد (ب) یقین، مرد را دیده، بیننده کرد
(ج) مینداز خود را چو روباه شل (د) خدا را بر آن بنده بخشایش است

۱۲- در بیت زیر، واژه «بخشایش» با کدام واژه نقش دستوری یکسان دارد؟

- «خدا را بر آن بنده بخشایش است که خلق از وجودش در آسایش است»

۱۳- در ابیات زیر، یک پیوند وابسته‌ساز و یک پیوند همپایه‌ساز بیابید.

- (الف) یقین، مرد را دیده، بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد
(ب) بخور تا توانی به بازوی خویش که سعیت بود در ترازوی خویش

(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

۱۴- درستی و نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.

- در بیت «نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست / چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست» می‌توان از شیوه قرار گرفتن واژه در جمله به معنای کلمه «چنگ» پی برد. (درست / نادرست)

۱۵- در بیت «در این بود درویش شوریده‌رنگ / که شیری بر آمد، شغالی به چنگ» از کدام روش به معنای واژه «شیر»

پی می‌بریم؟

۱۶- با توجه به ابیات زیر، درستی یا نادرستی موارد «الف» و «ب» را مشخص کنید.

- «که چون زندگانی به سر می‌برد؟ بدین دست و پای از کجا می‌خورد؟»
«چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر چه باشی چو روبه به وامانده، سیر»
(الف) در بیت نخست از طریق رابطه معنایی «تضمن» به معنی «دست» پی می‌بریم.
(ب) در بیت دوم از طریق قرار گرفتن واژه «سیر» در «جمله» به معنی آن پی می‌بریم.

پاسخ

- ۱۱- (الف) نشانه مفعول ← شغال: مفعول (ب) فک اضافه (مرد را دیده = دیده‌مرد را) ← مرد: مضاف‌الیه / دیده: مفعول
(ج) نشانه مفعول ← خود: مفعول (د) فک اضافه (خدا را ... بخشایش = بخشایش خدا) ← خدا: مضاف‌الیه / بخشایش: نهاد
۱۲- خلق / هردو نقش نهاد دارند ← بخشایش خدا بر آن بنده‌ای است که
۱۳- پیوند وابسته‌ساز ← «تا» و «که» (= زیرا) در بیت دوم / پیوند همپایه‌ساز ← «و» در بیت اول
۱۴- درست
۱۵- از طریق رابطه معنایی «تناسب» با «شغال»، به معنای «شیر» پی می‌بریم. واژه «شیر» در زبان فارسی معانی متعددی دارد.
۱۶- (الف) نادرست است زیرا از طریق رابطه معنایی «تناسب» با «پا»، به معنی کلمه «دست» پی می‌بریم. (ب) درست

قلمرو فکری

درک مطلب

۱۷- بیت «رزق هر چند بی گمان برسد / شرط عقل است جُستن از درها» توصیه به توکل است یا تلاش؟

۱۸- مفهوم کدمیک از ابیات زیر متفاوت است؟

(الف) یقین، مرد را دیده، بیننده کرد
(ب) کزین پس به کنجی نشینم چو مور
(ج) نه بیگانه تیمار خوردهش نه دوست
(د) زَنّرخدان فروبرد چندی به حَبیب

شد و تکیه بر آفریننده کرد
که روزی نخوردند پیلان به زور
چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست
که بخشوده، روزی فرستد ز غیب

۱۹- در کدام بیت مفهوم «مقدّر بودن روزی» وجود دارد؟

(الف) برو شیر درنده باش، ای دَغَل
(ب) زَنخدان فرورد چندی به جیب
(ج) بخور تا توانی به بازوی خویش
(د) خدا را ب آن بنده بخشایش است

مَیَنداز خود را چو روباهِ شَل
که بخشنده، روزی فرستد ز غیب
که سَعِیَت بود در ترازوی خویش
که خلق از وجودش در آسایش است

۲۰- در بیت زیر، شاعر «بخشندگی» را حاصل چه می‌داند؟

گرم ورزد آن سر، که مغزی در اوست که دون همتانند بی مغز و پوست

(الف) ثروتمندی (ب) مهربانی و عاطفه (ج) خردمندی (د) دوری از دون همتان

۲۱- منظور از «کمر بستن» در عبارت زیر چیست؟

«موری را دیدند که به زورمندی کمر بسته و ملخی را ده برابر خود برداشته.»

پاسخ

۱۷- تلاش / معنی بیت: هر چند، بدون شک، روزی انسان‌ها می‌رسد، شرط عقل آن است که برای کسب روزی تلاش کنی /

از درها جُستن: کنایه از تلاش و جستجو کردن

۱۸- گزینه ج / مفهوم گزینه ج ← بی‌توجهی دیگران و ضعف و لاغری / مفهوم دیگر گزینه‌ها ← گوشه‌نشینی و توکل کردن به خدا

۱۹- گزینه ب: آن شخص به فکر فرو رفت و گوشه‌نشین، کرد که خداوند روزی را از غیب می‌فرستد ← مقدر بودن روزی /

در گزینه الف و ج ← توصیه به تلاش و کوشش برای کسب روزی / گزینه د ← توصیه به آزار نرساندن به دیگران

۲۰- گزینه ج / سعدی در مصراع اول می‌گوید: آن سر که مغزی در او وجود دارد (یعنی آن کسی که خردمند و عاقل است) بخشش را بیشهٔ خود می‌سازد.

۲۱- آماده‌شدن برای انجام کاری

قاضی بست

درس دوم

شعرخوانی: زاغ و کبک

قلمرو زبانی

معنی واژه

۲۲- معادل معنایی «پشیمان، یادداشت، دریافت کردن، ضرورت» را در عبارت‌های زیر بیابید.

- (الف) نگویم که مرا سخت دربايست نیست. (ب) ديگر روز، رقتی نبشت به امير.
(ج) ماند غرامت‌زده از کار خویش (د) من کیسه‌ها بستدم و به نزدیک بونصر آوردم.

۲۳- در دو بیت زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- (الف) زاغی از آنجا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید
(ب) خدا را بر آن بنده بخشایش است که خلق از وجودش در آسایش است

۲۴- در دو بیت زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- (الف) زاغی از آنجا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید
(ب) نادره کبکی به جمال تمام شاهد آن روضه فیروزه‌فام

۲۵- در عبارت و بیت زیر، کدام واژه‌ها با یکدیگر مترادف معنایی دارند؟

- (الف) اما ایزد رحمت کرد پس از نمودن قدرت؛ و سوری و شادی‌ای به آن بسیاری، تیره شد.
(ب) خدا را بر آن بنده بخشایش است که خلق از وجودش در آسایش است

۲۶- در جمله‌های زیر تفاوت معنایی واژه «جامه» را بیان کنید.

- (الف) امیر از آن جهان آمده، جامه بگردانید و تر و تباه شده بود.
(ب) ناوی ده بیاوردند، یکی بزرگتر از جهت نشست او و جامه‌ها افکندند.

۲۷- در عبارت زیر، کدام واژه‌ها با یکدیگر مترادف معنایی دارند؟ معنی آن‌ها را بنویسید.

«امیر را یافتم آنجا بر زیر تخت نشسته، پیراهن توزی، مخنقه در گردن، عقدی همه کافور و بوالعلای طبیب آنجا زیر تخت نشسته دیدم.»

پاسخ

۲۲- پشیمان: غرامت‌زده (ج) / یادداشت: رقت (ب) / دریافت کردن: ستن (د) / ضرورت: دربايست (الف)

۲۳- فراغ (الف) و آسایش (ب) / فراغ: آسایش، آسودگی؛ [فراق: دوری، جدایی] / ← درس ۱: نیکی + درس ۲: شعرخوانی (زاغ و کبک)

۲۴- باغ (الف) و روضه (ب) / روضه: باغ، گلزار [روزه: از اعمال مذهبی] / ← شعرخوانی (زاغ و کبک)

۲۵- ایزد (الف) و خدا (ب) / ایزد: خدا، آفریدگار / ← درس ۱: نیکی

۲۶- «جامه» در جمله الف به معنی «لباس» و در جمله «ب» به معنی «فرش، هرچیز گسترده» آمده است.

۲۷- مخنقه و عقد ← (هر دو) به معنی «گردنبند»

۲۸- در جمله‌های زیر تفاوت معنایی فعل «گرفت» را بیان کنید.

الف) ایشان درجستند هفت و هشت تن و امیر را بگرفتند و بربودند.

ب) چون آب نیرو کرده بود و کشتی پر شده، نشستن و دریدن گرفت.

۲۹- در دو عبارت زیر، کدام واژه‌ها با یکدیگر مترادف معنایی دارند؟ معنی آن‌ها را بنویسید.

الف) تا این عارضه افتاده بود، بونصر نامه‌های رسیده را، به خط خویش، نُکت بیرون می‌آورد.

ب) گفت: «بونصر را بگوی امروز دُرستم و در این دو سه روز، بار داده آید که علت و تب تمامی زایل شد.»

۳۰- کدام واژه‌ها در ابیات زیر معنای مشترکی به ذهن می‌رسانند؟

الف) هم حرکاتش متناسب به هم هم خطواتش مُتقارب به هم

ب) بر قدم او قدمی می‌کشید وز قلم او رقمی می‌کشید

۳۱- کدام یک از واژگان زیر نمی‌تواند معادل معنایی واژه مشخص شده باشد؟

(اندرونی، اتاق مخصوص خدمتگزاران، اتاق تشریفات)

«بونصر نامه‌های رسیده را، به خط خویش، نُکت بیرون می‌آورد. و چیزی که در او کراهیتی نبود می‌فرستاد فرود سرای».

۳۲- در متن زیر معادل معنایی کدام واژه وجود ندارد؟

«تا این عارضه افتاده بود، بونصر نامه‌های رسیده را، به خط خویش، نُکت بیرون می‌آورد. و از بسیاری نُکت، چیزی که در او

کراهیتی نبود می‌فرستاد فرود سرای، به دست من و من به آغاجی خادم می‌دادم.»

الف) حادثه ب) ناپسندی ج) پنهان د) اندرونی

۳۳- در متن زیر معادل معنایی کدام واژه وجود ندارد؟

«امیر نامه‌ها فرمود به غزنین و جمله مملکت بر این حادثه بزرگ و صعب که افتاد و سلامت که به آن مقرون شد. و مثال داد

تا هزارهزار درم به غزنین و دو هزارهزار درم به دیگر ممالک، به مستحقان و درویشان دهند، شکر این را و نبشته آمد و به

توقیع مؤکد گشت و مبشران برفتند.»

الف) دستور دادن ب) مهر ج) پوشیده د) دشوار

۳۴- در عبارت و بیت زیر تفاوت معنایی واژه «نیک» را بنویسید.

الف) امیر را بگرفتند و بربودند و به کشتی دیگر رسانیدند و نیک کوفته شد و پای راست افگار شد.

ب) کسی نیک بیند به هر دو سرای که نیکی رساند به خلقِ خدای

 پاسخ

۲۸- الف: از آب بیرون کشیدند ب) گرفت به معنی «شروع کرد» ← نشستن و دریدن گرفت: شروع به فرورفتن و شکستن کرد.

۲۹- عارضه (الف) و علت (ب) / عارضه: حادثه، بیماری / علت: بیماری

۳۰- خطوات (الف) و قدم (ب) / خطوات: جمع خطوه، گام‌ها ۳۱- اتاق تشریفات

۳۲- گزینه ج / الف) حادثه ← عارضه ب) ناپسندی ← کراهیت د) اندرونی ← فرود سرای

۳۳- گزینه ج / الف) دستور دادن ← مثال دادن ب) مهر ← توقیع ج) دشوار ← صعب

۳۴- در گزینه الف، «نیک» به معنی «کاملاً، بسیار» و در گزینه ب، «نیک» به معنی «خوبی و نیکی» / درس ۱: نیکی

۳۵- در عبارت و بیت زیر، کدام واژه‌ها معنای مشترکی به ذهن می‌رسانند؟

(الف) روز دوشنبه، امیر [مسعود] شبگیر، برنشست و به کران رود هیرمند رفت با بازان و یوزان و حشم و ندیمان و مطربان.
(ب) اگر لطفش قرین حال گردد همه ادبارها اقبال گردد

۳۶- در عبارت و بیت زیر، کدام دو کلمه با هم رابطه معنایی مترادف دارند؟

(الف) نامه نبشته آمد. نزدیک آغاجی بردم و راه یافتیم، تا سعادت دیدار همایون خداوند دیگر باره یافتیم.
(ب) اگر لطفش قرین حال گردد همه ادبارها اقبال گردد

املائی واژه

۳۷- املائی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) تا نزدیک نماز پیشین، از این مهمات (فارغ / فارق) شده بود.
(ب) حقّ این نعمت تندرستی که باز یافتیم، لختی (گزارده / گذارده) باشیم.
(ج) آن را امیر المؤمنین می‌روا دارد ستَدَن، آن (غازی / قاضی) همی‌نستاند؟
(د) صدقه‌ای که خواهیم کرد (هلال / حلال) بی‌شبهت باشد.

۳۸- در هریک از عبارت‌های زیر، یک نادرستی املائی بیابید و درست آن را بنویسید.

(الف) از غذای آمده، پس از نماز، امیر کشتی‌ها بخواست و ناوی ده بیاوردند یکی بزرگ‌تر، از جهت نشستِ او.
(ب) آن‌گاه آگاه شدند که غرقه خاست شد. بانگ و هزاهز و غریو خاست. امیر برخاست.
(ج) ایزد رحمت کرد پس از نمودن قدرت؛ و صوری و شادی‌ای به آن بسیاری، تیره شد.
(د) بتان زرین شکسته و بگداخته و پاره کرده و حلال‌تر مال‌هاست و در هر صفری ما را از این بیارند.

پاسخ

۳۵- ندیم (الف) و قرین (ب) / ندیم: همنشین، همدم / قرین: همراه، همدم، همنشین / ← درس ستایش

۳۶- سعادت (الف) و اقبال (ب) / اقبال: خوشبختی، سعادت / ادبار: بدبختی، سیه‌روزی؛ متضادّ اقبال / ← درس ستایش

۳۷- شکل درست ← (الف) فارغ (ب) گزارده (ج) قاضی (د) حلال
توضیحات:

(الف) فارغ (آسوده): هم‌آوا با فارغ (جداکننده)

(ب) گزاردن (به‌جا آوردن، ادا کردن، تعبیر کردن، انجام دادن)؛ مثال: شکر گزار، سپاس‌گزار، نماز گزار، حق‌گزار، خواب‌گزار، خدمت‌گزار

گذاردن (قرار دادن، نهادن، وضع کردن)؛ مثال: قانون‌گذار، بنیان‌گذار، تأثیر‌گذار، بارگذاری، سپرده‌گذاری

(ج) قاضی (داور و حکم‌کننده): هم‌آوا با غازی (جنگجو، جهادگر، ریسمان‌باز)

(د) حلال (روا، جایز) [هلال: ماه نو]

۳۸- شکل درست ← (الف) قضای (ب) خواست (غرقه خواست شد) (ج) صوری (د) سفر
توضیحات:

(الف) قضا (سرنوشت): هم‌آوا با غذا (خوراک) و غزا (جنگ)

(ب) خواست (طلبید، خواهش، اراده): هم‌آوا با خاست (برخواست، بلند شد)

(ج) سور (جشن): هم‌آوا با صور (بوق، شیپور) [صوری: ظاهری]

(د) سفر (مسافرت): هم‌آوا با صفر (ماه قمری)

دستور

(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

۳۹- در کدام عبارت، کاربرد فعل «مجهول» مشهود است؟

(الف) چون نامه گسیل کرده شود، تو بازآی که پیغامی ست سوی بونصر در بابی، تا داده آید.
(ب) تا نزدیک نماز پیشین، از این مهمات فارغ شده بود و خیل‌تاشان و سوار را گسیل کرده.

۴۰- با توجه به متن زیر به سوالات پاسخ دهید.

«بونصر را بگو که امروز دُرستم و در این دو سه روز، بار داده آید که علت و تب تمامی زایل شد. من بازگشتم و این چه رفت با بوسهل بگفتم. سخت شاد شد و»

الف) معادل امروزی فعل مجهول را بنویسید.

(ب) نقش دستوری واژه «سخت» چیست؟

(ج) حرف نشانۀ «را» بعد از «بونصر» بیانگر چه نقش دستوری است؟

۴۱- در متن زیر، مرجع ضمیرهای مشخص شده را بنویسید.

«پس از نماز، امیر کشتی‌ها بخواست و ناوی ده بیاوردند یکی بزرگ‌تر، از جهت نشستِ او و جامه‌ها افگندند و شرایی بر وی کشیدند. وی آنجا رفت»

قلمرو فکری

معنی نثر

(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

۴۲- عبارت زیر را به نثر روان بنویسید.

به نشاط، قلم در نهاد.

پاسخ

۳۹- الف) گسیل کرده شود ← مضارع التزامی مجهول / داده آید (= داده شود) ← مضارع التزامی مجهول

۴۰- الف) داده آید ← داده شود ب) سخت (= بسیار) ← قید

(ج) نشانہ متمم ← : حرف اضافہ به معنی «به» (به بونصر) / بونصر: متمم

۴۱- مرجع «او» ← امیر / مرجع «وی» (بر وی کشیدند) ← کشته / مرجع «وی» (وی آنجا رفت) ← امیر

۴۲- با شادی شروع به نوشتن کرد.

درک مطلب

۴۳- هدف از به جا آوردن تدابیر زیر با توجه به داستان «قاضی بست» بیهقی چه بوده است؟
 «یافتن خانه تاریک کرده و پرده های کتان آویخته و تر کرده و امیر را یافتن آنجا بر زبر تخت نشسته، پیراهن توزی، مخنقه در گردن، عقدی همه کافور و بوالعلای طبیب آنجا زیر تخت نشسته دیدم.»
 الف) کم کردن میزان تب و اعتدال دمای بدن امیر
 ب) مساعد کردن محیط برای اقدام به زخم بندی
 ج) آماده کردن امیر جهت جراحی و شکافتن جراحت

۴۴- دلیل «پرهیز از تنعم و عدم پذیرش صله» در کدام عبارت متفاوت است؟

الف) چون به آنچه دارم و اندک است قانعم، وزر و وبال این چه به کار آید؟
 ب) بر من پوشیده است که آن غزوها بر طریق سنت مصطفی هست یا نه. من این نپذیرم و در عهده این نشوم.
 ج) آنچه دارم از اندک مایه حطام دنیا، حلال است و کفایت است و به هیچ زیادت حاجتمند نیستم.

۴۵- با توجه به عبارت زیر، «بونصر» از چه چیزی شگفت زده شده است؟

«ای سبحان الله: زری که سلطان محمود به غزو از بتخانه ها به شمشیر بیاورده باشد و بتان شکسته و پاره کرده و آن را امیرالمؤمنین می روا دارد ستدن، آن قاضی همی نستانند؟»
 الف) بی غل و غش بودن طلاهایی که سلطان محمود از جنگ با کفار به دست آورده بود.
 ب) عدم شبهه در مطابقت غزوها بر سنت پیامبر اسلام
 ج) خودداری بوالحسن بولانی از قبول طلاهای اهدایی امیرمسعود

۴۶- با توجه به عبارت «من کیسه ها بستدم و به نزدیک بونصر آوردم و حال باز گفتم. دعا کرد و گفت: «خداوند، این سخت نیکو کرد.»:

الف) منظور از «من» چه کسی است؟
 ب) منظور از «خداوند» کیست؟

۴۷- منظور قسمت مشخص شده در جمله «بونصر گفت: «لله درگما: بزرگا که شما دو تنید!» در کدام گزینه آمده است؟

الف) قاضی بوالحسن و پسرش بوبکر
 ب) ابوالفضل بیهقی و امیر مسعود

پاسخ

۴۳- گزینه الف / کافور: ماده ای خوشبو و سفیدرنگ که از بعضی گیاهان و درختی معروف به همین نام به دست می آید.
 (کافور، خاصیت ضد عفونی کننده و تب بر دارد.) ← وضعیت اتاق امیر نشانگر تدابیر خاصی است برای پایین آوردن تب سلطان
 ۴۴- گزینه ب / در گزینه «ب» بیشتر بر حلال و حرام بودن و مسائل دینی تأکید شده ولی در گزینه های «الف» و «ج» سخن از قناعت است. / گزینه الف ← قانعم / گزینه ب ← بر من پوشیده است که / گزینه ج ← کفایت است و ...
 ۴۵- تمام تعجب بونصر از این است که چرا قاضی ابوالحسن بولانی از پذیرش طلاها سر باز می زند.
 سبحان الله: پاک و منزّه است خدا (برای بیان شگفتی به کار می رود؛ معادل «شگفتا»)
 ۴۶- الف) بیهقی
 ب) پادشاه
 ۴۷- گزینه الف / معنی عبارت: بونصر گفت: خداوند به شما برکت و نیکی بدهد؛ شما دو نفر (قاضی و پسرش) بسیار بزرگوارید. /
 لله درگما: خدا به شما برکت و نیکی دهد.

فصل دوم: ادبیات پایداری

درس سوم

گنج حکمت: چو سرو باش

قلمرو زبانی

معنی واژه

۴۸- معادل معنایی واژه‌های «میوه‌دار، گیوه، عظیم، اسب» را در نمونه‌های زیر بیابید.

- (الف) در آن سیماب‌گون امواج دریا (ب) به زیر باره می‌نالید از درد
(ج) ز امواج گران، کوه از پی کوه (د) خدای عزوجل آفریده‌است و برومند

۴۹- در بیت و عبارت زیر، دو واژه متضاد هستند. آن دو را بنویسید.

- (الف) چو بگذشت از پی آن جنگ دشوار از آن دریای بی‌پایاب، آسان
(ب) دیگر روز، امیر نامه‌ها فرمود به غزنین و جمله مملکت بر این حادثه بزرگ و صعب که افتاد.

۵۰- در بیت و عبارت زیر، دو واژه مترادف هستند. آن دو را بیابید.

- (الف) در آن تاریک شب می‌گشت پنهان فروغ خرگه خوارزمشاهی
(ب) تا چاشتگاه به صید مشغول بودند. پس به کران آب فرود آمدند و شرع‌ها زده بودند.

۵۱- یک واژه از گزینه «الف» و یک واژه از گزینه «ب» انتخاب کنید که معنای آن‌ها یکسان باشد. معنی آن‌ها را بنویسید.

- (الف) به زیر باره می‌نالید از درد سوار زخم‌دار نیم‌مرده
(ب) چو لشکر گرد بر گردش گرفتند چو کشتی بادپا در رود افگند!

۵۲- در ابیات زیر، دو واژه مترادف هستند. آن دو را بیابید.

- (الف) به مغرب، سینه‌مالان قرص خورشید نهران می‌گشت پشت کوهساران
(ب) زَن‌خندان فروبرد چندی به جیب که بخشنده، روزی فرستد ز غیب

۵۳- در بیت و عبارت زیر، دو واژه مترادف هستند. آن دو را بیابید.

- (الف) در آن تاریک شب می‌گشت پنهان فروغ خرگه خوارزمشاهی
(ب) و محجوب گشت از مردمان، مگر از اطبا و تنی چند از خدمتکاران مرد و زن.

پاسخ

۴۸- میوه‌دار: برومند (د) / گیوه: سیماب (الف) / عظیم: گران (ج) / اسب: باره (ب)

۴۹- آسان (الف) و صعب (ب) / دشوار، سخت ← درس ۲: قاضی بست

۵۰- خرگه (الف) و شرع (ب) / خرگه: خیمه به‌ویژه خیمه بزرگ / شرع: سایه‌بان، خیمه ← درس ۲: قاضی بست

۵۱- باره (الف) و بادپا (ب) ← (هر دو): اسب ۵۲- نهران (الف) و غیب (ب) / غیب: پنهان، نهران از چشم ← درس ۱: نیکی

۵۳- پنهان (الف) و محجوب (ب) / محجوب: پنهان، مستور، پوشیده ← درس ۲: قاضی بست

۵۴- تفاوت معنایی واژه «چو» را در بیت زیر بیان کنید.

چو لشکر گرد بر گردش گرفتند چو کشتی بادپا در رود افکند

۵۵- تفاوت معنایی فعل «می گشت» را در دو بیت زیر بیان کنید.

الف) در آن تاریک شب می گشت پنهان فروغ خرگه خوارزمشاهی
ب) در آن دریای خون، در دشت تاریک به دنبال سر چنگیز می گشت

املا

۵۶- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) تن سنگین اسبی تیر(خرده / خورده) ب) به مغرب، سینه مالان (غرس / قرص) خورشید
ج) شبی را تا شبی با لشکری (خورد / خُرد) د) از این (سد / صد) روان، در دیده شاه

دستور

۵۷- واژه «کمی» با کدام واژه در همین بیت، نقش دستوری یکسان دارد؟

«چو آتش در سپاه دشمن افتاد از آتش هم کمی سوزنده تر شد»

۵۸- واژه «سر» با کدام واژه در همین بیت، نقش دستوری یکسان دارد؟

«شبی را تا شبی با لشکری خُرد ز تن ها سر، ز سرها خُود افکند»

۵۹- نقش دستوری مصراع دوم کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

الف) در آن تاریک شب می گشت پنهان فروغ خرگه خوارزمشاهی
ب) ز هر سو بر سواری غلت می خورد تن سنگین اسبی تیر خورده
ج) به زیر باره می نالید از درد سوار زخم دار نیم مرده
د) به یاری خواهم از آن سوی دریا سوارانی زره پوش و کمانگیر

پاسخ

۵۴- چو (در مصراع اول) ← به معنی «وقتی که» (حرف ربط) / چو (در مصراع دوم) ← به معنی «مثل و مانند» (حرف اضافه)

۵۵- در گزینه «الف» فعل «می گشت» (= می شد) اسنادی است و در گزینه «ب» به معنی «جست و جو می کرد» غیر اسنادی است.

۵۶- شکل درست ← الف) خورده ب) قرص ج) خرد د) سد

توضیحات: ب) قُرس (هرچیز گرد، نوعی داروی خوراکی جامد، محکم، سخت)؛ غُرس (کاشتن درخت و نهال)
ج) خُرد (کوچک، کم) هم آوا با خورد (خوردن)؛ مثال: خردسال، خرده شیشه، پول خُرد - سالخورده، خورد و خوراک، زد و خورد
د) سد (بستن، بند) هم آوا با صد (عدد ۱۰۰)

۵۷- هم / «کمی» و «هم» (هر دو) ← قید

۵۸- خُود / «سر» و «خُود» (هر دو) ← مفعول / چه چیزی را افکند؟ جواب ← سر را افکند خُود را افکند

۵۹- گزینه د / مصراع دوم گزینه «د» نقش مفعول دارد و بقیه گزینه ها، نقش نهاد

توضیحات: الف) چه چیزی پنهان می گشت؟ جواب ← فروغ (= نهاد)

ب) چه چیزی (چه کسی) غلت می خورد؟ جواب ← تن (= نهاد)

د) چه کسانی را خواهم؟ جواب ← سوارانی زره پوش و کمانگیر [را] (= مفعول)

***** قلمرو ادبی *****

۶۰- در بیت زیر منظور از «دریای خون» چیست؟
 «در آن دریای خون، در دشت تاریک به دنبال سر چنگیز می گشت»

۶۱- جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.
 «در قالب چهارپاره، هر بند، شامل مصراع است؛ چهارپاره، بیشتر برای طرح مضامین ... و به کار می رود و رواج آن، از دوره بوده و تاکنون ادامه یافته است.»

***** قلمرو فکری *****

معنی شعر

۶۲- معنی بیت زیر را به نثر روان بنویسید.
 چو لشکر گرد بر گردش گرفتند چو کشتی بادپا در رود افکند!

درک مطلب

۶۳- کدام یک از ابیات زیر به رشادت و دلاوری سلطان جلال الدین خوارزمشاه اشاره ندارد؟
 الف) چو آتش در سپاه دشمن افتاد ز آتش هم کمی سوزنده تر شد
 ب) بدان شمشیر تیز عافیت سوز در آن انبوه، کار مرگ می کرد
 ج) خروشان، ژرف، بی پهنای کف آلود دل شب می درید و پیش می رفت
 د) شبی را تا شبی با لشکری خرد ز تن ها سر، ز سرها خود افکند

۶۴- کدام یک از مفاهیم داده شده از بیت زیر، دریافت نمی شود؟
 «بدان شمشیر تیز عافیت سوز در آن انبوه، کار مرگ می کرد»
 الف) پرشماری حریف ب) دلاوری فرمانده ج) وحشی گری دشمن د) تیزی شمشیر

۶۵- در بیت «گرت ز دست بر آید، چو نخل باش کریم / ورت ز دست نیاید، چو سرو باش آزاد» علاوه بر «آزادگی» به چه کاری توصیه می کند؟

***** پاسخ *****

۶۰- میدان جنگ

۶۱- به ترتیب: چهار - اجتماعی - سیاسی - مشروطه

۶۲- وقتی که لشکر او را محاصره کرد اسب را مانند کشتی در آب انداخت.

۶۳- گزینه «ج» / این بیت در توصیف رود سند است.

۶۴- گزینه د

۶۵- بخشندگی

درس پنجم

آغازگری تنها

روان خوانی: تا غزل بعد

قلمرو زبانی

معنی واژه

۶۶- عبارت «نوعی توپ جنگی کوچک دارای دو چرخ که در زمان صفویه و قاجاریه روی شتر می‌بستند.» در توضیح کدام واژه آمده است؟

الف) بختک ب) زنبورک ج) تنوره د) کجاوه

۶۷- کدام معنی از واژه مشخص شده در عبارت «در جبهه بیرون شجاعت کارسازتر است و در این یک، درایت برنمی‌آید؟

الف) دوراندیشی ب) دانش ج) بینش د) آگاهی

۶۸- در بیت و عبارت زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

الف) فرصت بده ای روح جنون تا غزل بعد در غیرت ما نیست که در ننگ بمیریم
ب) مور چون این بشنید، بخندید و گفت: «مردان، بار را به نیروی همت و بازوی حمیت کشند، نه به قوت تن.»

املا

۶۹- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) خبرهای تازه از سازمان ارتش و (سلاح‌ها / صلاح‌ها) سایه وحشتی بر وجودش انداخته بود.
ب) بی‌اذن و (خواست / خواست) او دست به کاری نمی‌زد.
ج) با نهیب و (صفیر / سفیر) گلوله‌های توپ روس، باز شد.
د) عملاً در هفته، دو جلسه بیشتر نمی‌توانستیم (برگذار / برگزار) کنیم.

۷۰- برای واژه مشخص شده در عبارت زیر، یک «معادل معنایی» و یک واژه «هم‌آوا» بنویسید.

«در آن روزهای غربت، نیازمند دلگرمی بودیم تا روحمان در زندان بعضی‌ها نیوسد.»

پاسخ

۶۶- گزینه ب ۶۷- گزینه الف

۶۸- غیرت (الف) و حمیت (ب) / غیرت: حمیت، تعصب / حمیت: غیرت، جوانمردی، مردانگی / درس ۱: گنج حکمت: همت

۶۹- الف) سلاح‌ها / سلاح: جمع اسلحه [صلاح: مصلحت، خیر] ب) خواست

ج) صفیر / صفیر (صدای بلند و تیز) هم‌آوا با سفیر (فرستاده، میانچی) د) برگزار

۷۰- معادل معنایی غربت ← دوری، بیگانگی / هم‌آوا ← قربت (نزدیکی، خویشی)

دستور

۷۱- تفاوت نقش دستوری واژه «شاه» را در عبارت‌های زیر بنویسید.

(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

الف) سران کشور و در رأسش فتحعلی شاه در فکر تدارک سپاه برای مقابله با دست‌اندازی‌های روس‌ها بودند.
ب) عباس‌میرزا خود را برای شرکت در مراسم سلام نوروزی شاه، به تهران رسانده بود.

۷۲- در عبارت‌های زیر، «شاخص‌ها» را پیدا کنید.

الف) دکتر فروزانفر، استاد و نویسنده بزرگ معاصر، کتابی در شرح حال امام محمد غزالی نوشته‌است.
ب) او خداوند ولایت است و خواجه با امیر محمود به غزوها بوده‌است و من نبوده‌ام.

۷۳- در متن «شاهزاده نوجوان، میرزا عیسی قائم‌مقام را نه تنها وزیر خردمند، بلکه مرشد و پدر معنوی خود می‌دانست.»

الف) یک شاخص در گروه اسمی بیابید. ب) یک ترکیب اضافی پیدا کنید.

۷۴- در جمله «تبریز، این شهر کهن، مرکز فرماندهی خط مقدم دفاع، در برابر دست‌درازی‌های همسایه شمالی ایران، یعنی روسیه بود.» نقش واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

پاسخ

۷۱- الف) شاخص ب) مضاف‌الیه

۷۲- الف) دکتر - امام ب) امیر

۷۳- الف) میرزا ب) پدر خود

۷۴- به‌ترتیب: نهاد - بدل - مسند

درسنامه کامل فارسی دهم. یازدهم و دوازدهم

تهیه و تنظیم: ولی مسعودی

➤ بررسی دقیق قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات

به‌صورت درس‌به‌درس و سطر‌به‌سطر

➤ پاسخ سؤالات کارگاه متن‌پژوهی

➤ بررسی دقیق آرایه‌های ادبی و نکات دستوری ابیات و عبارات

➤ نمونه سؤالات امتحانات نهایی و شبه‌نهایی

به‌صورت درس‌به‌درس و به تفکیک قلمروها همراه با پاسخنامه

فصل سوم: ادبیات غنایی

درس ششم

پرورده عشق

گنج حکمت: مردان واقعی

قلمرو زبانی

معنی واژه

۷۵- در ابیات زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- الف) چون موسم حج رسید، برخاست / اشتر طلبید و محمل آراست
 ب) فرزندی عزیز را به صد جهد / بنشانند چو ماه در یکی مهد

۷۶- کدام واژه‌ها در دو بیت زیر، معنای مشترکی را به ذهن می‌رسانند؟

- الف) پرورده عشق شد سرشتم / جز عشق مباد سرنوشت
 ب) از قضای آمده، پس از نماز، امیر کشتی‌ها بخواست و ناوی ده بیاوردند.

۷۷- در ابیات زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- الف) فرزندی عزیز را به صد جهد / بنشانند چو ماه در یکی مهد
 ب) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش

املا

۷۸- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف) گو یارب از این (گذااف کاری / گزاف کاری) / ب) (بیچارگی / بیچاره گی) ورا چو دیدند
 ج) (مهراب / محراب) زمین و آسمان اوست / د) اشتر طلبید و (محمل / مهمل) آراست

دستور

۷۹- با توجه به بیت «برداشته دل ز کار او بخت / درماند پدر به کار او سخت»، واژه‌ای را در مصراع دوم همین بیت بیابید که نقش دستوری آن با واژه مشخص شده یکسان باشد.

۸۰- اگر جمله «این نیست طریق آشنایی» را به شیوه زبان معیار برگردانیم، دومین کلمه جمله کدام است؟

پاسخ

۷۵- محمل (الف) و مهد (ب) / محمل: کجاوه که بر شتر بندند، مهد

۷۶- سرنوشت (الف) و قضا (ب) / قضا: تقدیر، سرنوشت / ← درس ۲: قاضی بست

۷۷- جهد (الف) و سعی (ب) / جهد: کوشش، تلاش، سعی / ← درس ۱: نیکی

۷۸- الف) گزاف کاری / ب) بیچارگی / بیچاره + ی = بیچارگی / ج) محراب / محراب (قبله): هم‌آوا با مهراب (نام شخص)

د) محمل / محمل: کجاوه که بر شتر بندند، مهد [مهمل: بیهوده]

۷۹- با واژه پدر / نقش بخت و پدر (هر دو) ← نهاد / چه کسی دل برداشت؟ بخت ← نهاد / چه کسی درماند؟ پدر ← نهاد

۸۰- طریق / صورت مرتب شده جمله ← این، طریق آشنایی نیست.

۸۱- نقش ضمیر متصل در کدام گزینه همانند نقش ضمیر مشخص شده در بیت زیر است؟

- «کز عشق به غایتی رسانم» کاو ماند اگر چه من نمانم»
 الف) عاشق تر از این کنم که هستم ب) یارب به خدایی خدایت
 ج) جز عشق مباد سرنوشتم د) توفیق دهم به رستگاری

۸۲- در کدام گزینه اجزای کلام مطابق زبان معیار است؟

- الف) بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را ب) ما به فلک بوده ایم یار ملک بوده ایم
 ج) پرورده عشق شد سرشتم د) جز عشق مباد سرنوشتم

۸۳- اجزای هریک از بیت های زیر را مطابق زبان معیار مرتب کنید.

- الف) برداشته دل ز کار او بخت درماند پدر به کار او سخت
 ب) می داشت پدر به سوی او گوش کاین قصه شنید، گشت خاموش

قلمرو ادبی

۸۴- بیت «گرچه ز شراب عشق مستم / عاشق تر ازین کنم که هستم» برگرفته از منظومه داستانی «لیلی و مجنون» است؛ قالب شعری آن است.
 (نهایی خرداد ۱۴۰۳)

قلمرو فکری

درک مطلب

۸۵- تفاوت نگاه به عشق را در دو بیت زیر توضیح دهید.

- الف) دریاب که مبتلای عشقم آزاد کن از بلای عشقم
 ب) کز عشق به غایتی رسانم کاو ماند اگر چه من نمانم

۸۶- یک مفهوم مشترک در دو بیت زیر بیابید

- الف) عشق بازی کار بیکاران بود عاقلش با کار بیکاران چه کار
 ب) گو یارب از این گزاف کاری توفیق دهم به رستگاری

پاسخ

۸۱- گزینه «الف» / ضمیر متصل مشخص شده نقش مفعول دارد. (من را برسان) در گزینه «الف» نیز «م» نقش مفعول دارد:

(من را عاشق تر کن) / ب) ت: مضاف الیه (خدایی تو) / ج) م: مضاف الیه (سرنوشت من) / د) م: متمم (به من توفیق بده)

۸۲- گزینه ب / شکل عادی بقیه گزینه ها: الف) مه خوب خوش لقا را سوی خانه بکشید. ج) سرشتم پرورده عشق شد. د) سرنوشتم جز عشق مباد.

۸۳- الف) بخت ز کار او دل برداشته. پدر به کار او سخت درماند. ب) پدر به سوی او گوش می داشت. کاین قصه شنید، خاموش گشت.

۸۴- مثنوی ۸۵- در گزینه الف، گوینده، عشق را بلا می پندارد و بنابراین از خدا می خواهد تا او را از عشق نجات دهد اما در گزینه ب، گوینده، برعکس تقاضا دارد که در عشق به آنچنان مرتبه ای برسد که در راه آن فدا و فنا شود.

۸۶- در هر دو بیت عشق نکوهیده و ناپسند دانسته شده است.

باران محبت

درس هفتم

شعرخوانی: آفتاب حسن

قلمرو زبانی

معنی واژه

۸۷- معادل معنایی واژه‌های «شایستگی، لطف، بی‌غیرت، پیشگاه» را مشخص کنید.

(الف) آن را به نظر عنایت پرورش می‌داد. (ب) هیچ‌کس استحقاق خزانگی و خزانه‌داری آن گوهر نیافته
(ج) گفت: تو را به حضرت برم که از تو خلیفتی می‌آفریند (د) زین هم‌رهان سست‌عنصر دلم گرفت

۸۸- در عبارت زیر، کدام دو کلمه با هم رابطه معنایی تضاد دارند؟

«خاک سوگند برداد به عزت و ذوالجلالی حق که مرا مبر که طاقت قُرب ندارم و تاب آن نیارم. من نهایت بُعد اختیار کردم.»

۸۹- معادل معنایی واژه مشخص‌شده، در کدام گزینه آمده‌است؟

«ای آفتاب حُسن، برون آ، دمی ز ابر / کان چهره مُشعشع تابانم آرزوست»
(الف) الوهیت (ب) ربوبیت (ج) متألّی (د) مُشْتَبِه

۹۰- در عبارت و بیت زیر، کدام دو کلمه با هم رابطه معنایی تضاد دارند؟

(الف) خاک سوگند برداد به عزت و ذوالجلالی حق که مرا مبر که طاقت قُرب ندارم.
(ب) نانم افزود و آبرویم کاست بینوایی به از مذلتِ خواست

۹۱- معادل معنایی «راز» در کدام گزینه آمده‌است؟ آن را بنویسید.

(الف) حضرت غنا، دیگری را به جای او نخواند و این سرّ با دیگری در میان ننهاد.
(ب) الطاف الوهیت و حکمت ربوبیت به سرّ ملایکه فرومی‌گفت. «إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ.»

۹۲- کدام واژه‌ها در دو متن زیر، معنای مشترکی را به ذهن می‌رسانند؟

(الف) گفت: «تو را به حضرت می‌برم که از تو خلیفتی می‌آفریند.»
(ب) منزل حافظ کنون بارگه پادشاست دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد

پاسخ

۸۷- شایستگی: استحقاق (ب) / لطف: عنایت (الف) / بی‌غیرت: سست‌عنصر (د) / پیشگاه: حضرت (ج)

۸۸- قرب و بعد / قرب: نزدیک شدن، هم‌جواری / بُعد: دوری، فاصله ۸۹- گزینه ج / مشعشع: درخشان، تابان / متألّی: درخشان، تابان / الوهیت: خدایی، خداوندی / ربوبیت: الوهیت و خدایی، پروردگاری / مُشْتَبِه: اشتباه‌کننده، دچار اشتباه؛ مُشْتَبِه شدن: به اشتباه افتادن

۹۰- عزّت (الف) و مذلت (ب) / عزت: ارجمندی، سربلندی / مذلت: خواری، فرومایگی

۹۱- گزینه الف / در گزینه «الف» ← سرّ به معنی «راز» / در گزینه «ب» ← سرّ به معنی «ضمیر و باطن»

۹۲- حضرت (الف) و بارگه (ب) / حضرت: آستانه، پیشگاه، درگاه / ← درس ۱: نیکی

املا

۹۳- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) من نهایت بُعد را انتخاب کردم که (غربت / قربت) را خطر بسیار است.

(ب) خاک در کمال مذلت و (خواری / خاری) چندین ناز می کند.

(ج) چون ابلیس، گرد (قالب / غالب) آدم برآمد، دانست که چیست

(د) هیچ کس (خزانه گی / خزانگی) و خزانه داری آن گوهر نیافته.

۹۴- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید

(الف) آب (حیات / حیاط) ابدی سرشتند و به آفتاب نظر می‌پروند. (ب) بینوایی به از مذلت (خواست / خاست)

(ج) خاک ذلیل را از حضرت عزت به چندین (اعزاز / اعزاز) می خوانند. (د) اگر به (طوع / طوع) و رغبت نیاید، به اکراه و اجبار بگیر.

دستور

۹۵- کدام یک از ابیات زیر جمله مرکب محسوب می شود؟

(الف) گر من نظری به سنگ بر، بگمارم از سنگ، دلی سوخته بیرون آرم

(ب) سرنشتر عشق بر رگ روح زدند یک قطره فروچکید و نامش دل شد

۹۶- «پیوند وابسته ساز» را در هریک از عبارت های زیر مشخص کنید.

(الف) چون نوبت به دل رسید، گل دل را از بهشت بیاوردند.

(ب) شما چه می دانید که ما را با این مشتی خاک، چه کارها از ازل تا ابد در پیش است؟

(ج) روزکی چند صبر کنید تا من بر این یک مشت خاک، دست کاری قدرت بنمایم.

قلمرو فکری

درک مطلب

۹۷- با توجه به عبارت زیر به سؤالات پاسخ دهید.

«روزکی چند صبر کنید تا من بر این یک مشت خاک، دست کاری قدرت بنمایم، تا شما در این آینه، نقش های بوقلمون ببینید.

اول نقش، آن باشد که همه را سجده او باید کرد.»

(الف) «او» در عبارت بالا کیست؟ (ب) منظور از «مشت خاک» چیست؟ (ج) نقش های بوقلمون بیانگر چه مفهومی است؟

پاسخ

۹۳- (الف) قربت / قربت (نزدیکی، خویشی) هم آوا با غربت (دوری، بیگانگی)

(ب) خواری / خوار (پست): هم آوا با خار (تیغ گیاه) (ج) قالب / قالب (شکل، پیکر): هم آوا با غالب (چیره، پیروز) (د) خزانگی

۹۴- (الف) حیات / حیات (زندگی): هم آوا با حیاط (فضا، محوطه) (ب) خواست / خواست: هم آوا با خاست (ج) اعزاز (د) طوع

۹۵- گزینه الف / در این گونه سؤالات فقط کافی است حرف ربط وابسته ساز را بیابید. «گر» (= اگر) حرف ربط وابسته ساز است.

۹۶- (الف) چون (= وقتی که) (ب) که (ج) تا

* نکته ← (الف) اگر «تا» به معنی «وقتی که» و «زیرا که» باشد ← پیوند وابسته ساز است: به کتابخانه رفتم تا درس بخوانم.

(ب) اگر «تا» نشان دهنده زمان، مکان و مسافت باشد ← حرف اضافه است: از ساعت ۲ تا ۴ - از ازل تا ابد

۹۷- (الف) انسان یا آدم (ب) جسم انسان (ج) جلوه های گوناگون و نقش های رنگارنگ

فصل چهارم: ادبیات سفر و زندگی

درس هشتم

در کوی عاشقان

گنج حکمت: چنان باش

قلمرو زبانی

معنی واژه

۹۸- واژه مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.

«مرشد» به معنی کسی است که مراحل سیر و سلوک را پشت سر گذاشته که نقطه مقابل (مرید - مراد - پیر) است.

املا

۹۹- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) یاران مولانا به آزار شمس (برخواستند / برخاستند) (د) پیوسته به افغان و (زاری / ذاری) و بی قراری، شمس را جست و جو می کرد. (ج) جلال الدین، روزها به شغل تدریس (می گزرانید / می گذرانید) (ب) طالبان علوم شریعت در (محظر / محضر) او حاضر شدند.

دستور

۱۰۰- با توجه به متن زیر، تفاوت دو نوع «او» را بنویسید.

«شمس، عارفی کامل و مرد حق بود و مولانا جلال الدین چون شمس را دید، نشان هایی از لطف الهی را در او یافت.»

۱۰۱- با توجه به عبارت زیر به پرسش ها پاسخ دهید.

«یاران مولانا هم که پژمردگی و دلتنگی او را در غیبت شمس دیده بودند، از کردار خود پشیمان شدند و روی به مولانا آوردند. مولانا عذرشان را پذیرفت و فرزند خود، سلطان ولد را به طلب شمس روانه دمشق کرد.»
(الف) نقش دستوری ضمیر «شان» در «عذرشان» و مرجع آن را بنویسید. (ب) یک معطوف و یک بدل در عبارت فوق بیابید.

۱۰۲- «نقش تبعی» در کدام گزینه متفاوت است؟

(الف) شاه از قدرت همسایه شمالی خود، روسیه، کم و بیش آگاهی داشت.
(ب) این پیک ها و نامه ها عاقبت در دل شمس تأثیر بخشید.
(ج) او و مادر، هردو، آنها را از مادرزادگان به یاد داشتند.
(د) مولانا عذرشان را پذیرفت و فرزند خود، سلطان ولد، را به طلب شمس روانه دمشق کرد.

پاسخ

۹۸- مرید (الف) برخاستند (ب) زاری (ج) می گذرانید (د) محضر

۱۰۰- (اول): حرف عطف / و (دوم): حرف ربط (پیوند هم پایه ساز)

۱۰۱- (الف) مضاف الیه (عذر آنها) و مرجع آن ← یاران مولانا (ب) معطوف: دلتنگی / بدل: سلطان ولد

۱۰۲- گزینه ب / در گزینه «ب»، نقش تبعی «معطوف» (نامه ها) و در بقیه گزینه ها، بدل /

(الف) روسیه: بدل از «همسایه شمالی خود» / (ج) «هر دو»، بدل از «او و مادر» / (د) سلطان ولد: بدل از «فرزند خود»

۱۰۳- با توجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«دکتر غلامحسین یوسفی، استاد بزرگ ادبیات فارسی، کتاب‌های گلستان و بوستان سعدی را تصحیح کرده‌است.»
الف) معطوف را مشخص کنید. ب) کدام کلمه «شاخص» است؟ ج) کدام واژه «هسته» گروه بدلی است؟

۱۰۴- با توجه به عبارت زیر، درستی یا نادرستی گزینه‌ها را مشخص کنید.

«خویشان و پیوستگان، بسیار نگران و بی‌قرار بودند و «سلطان ولد»، فرزند مولانا، هر دم بی‌تابانه به بالین پدر می‌آمد.»
الف) در این عبارت دو معطوف به کار رفته‌است. درست / نادرست ب) مولانا بدل است. درست / نادرست

۱۰۵- با توجه به ابیات زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

- به روز مرگ، چو تابوت من روان باشد گمان مبر، که مرا درد این جهان باشد
- برای من مگری و، مگو دریغ! دریغ! به دام دیو درافتی، دریغ آن باشد
الف) در بیت اول چند متمم وجود دارد؟ ب) یک حرف ربط وابسته‌ساز مشخص کنید.
ج) کدام واژه در بیت دوم نقش تبعی دارد؟ د) «مسند» در جمله آخر، صفت اشاره است. درست / نادرست

قلمرو ادبی

۱۰۶- جاهای خالی را پر کنید.

«..... از مولانا درخواست نمود کتابی به طرز سنایی یا عطار به نظم آورد. مولانا بی‌درنگ از دستار خود کاغذی که مشتمل بود بر هجده بیت از آغاز مثنوی، بیرون آورد.»

قلمرو فکری

درک مطلب

۱۰۷- مفاهیم «معاد، دوری از هوای نفس، سیر به‌سوی عالم معنویت» در کدام ابیات وجود دارد؟

الف) هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست / ما به فلک می‌رویم، عزم تماشا که راست؟
ب) برای من مگری و، مگو دریغ! دریغ! / به دام دیو درافتی، دریغ آن باشد
ج) کدام دانه فرورفت در زمین که نرسد؟ / چرا به دانه انسانیت این گمان باشد؟

پاسخ

۱۰۳- الف) بوستان یا بوستان سعدی ب) دکتر ج) استاد (استاد بزرگ ادبیات فارسی: گروه بدلی)

۱۰۴- الف) درست واژه «پیوستگان» به «خویشان» معطوف شده‌است و واژه «بی‌قرار» به «نگران» ب) نادرست (مولانا: مضاف‌الیه) / فرزند مولانا، بدل از سلطان ولد

۱۰۵- الف) دو تا (روز: متمم/ م در مرا = برای من) ب) چو ج) دریغ (دوم): نقش تبعی تکرار / د) نادرست است («آن» ضمیر اشاره است)

۱۰۶- به‌ترتیب: حسام‌الدین - الهی‌نامه - منطق‌الطیر

۱۰۷- معاد ← ج / دوری از هوای نفس ← ب / سیر به‌سوی عالم معنویت ← الف

ذوق لطیف

درس نهم

روان‌خوانی: میثاق دوستی

قلمرو زبانی

معنی واژه

(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

۱۰۸- در عبارت‌های زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- خاله‌ام با همه تمکّنی که داشت، به زندگی درویشانهای قناعت کرده بود.
- با این‌همه، حضرت غنا، دیگری را به‌جای او نخواند.

۱۰۹- در عبارت زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

«من در آن اتاق کوچک و تاریک با او آشنا شدم نظیر همان حجره‌هایی که خود سعدی در آن نشسته بود.»

۱۱۰- یک واژه از گزینه «الف» و یک واژه از گزینه «ب» انتخاب کنید که معنای آن‌ها یکسان باشد. معنی آن‌ها را بنویسید.

- الف) گویی در پالیز سعدی می‌چریدیم؛ از بوته‌ای به بوته‌ای و از شاخی به شاخی.
ب) نادره کبکی به جمال تمام شاهد آن روضه فیروزه‌فام

۱۱۱- در عبارت و بیت زیر کدام واژه‌ها با هم مترادف معنایی دارند؟

- الف) عزیزترین رفقای من که حُسن سیرت را با صباحت توأم داشت، لبخندی زده گفت: «من می‌خواهم بازرگانی را پیش گیرم.»
ب) نادره کبکی به جمال تمام شاهد آن روضه فیروزه‌فام

۱۱۲- واژه مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف) «شعر نمادین و آمیخته به مَثَل و داستان» معنی شعر (تمثیلی - غنایی - حماسی) است.
ب) پارچه کلفت که از کوبیدن و مالیدن پشم یا کرک به‌دست می‌آید، معنی واژه (کلاف - الیاف - نمد) است.

املا

۱۱۳- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف) چند بچه‌اش همگی در (شیرخوارگی / شیرخارگی) مرده بودند. ب) از کمک به یکدیگر (فروگزاری / فروگذاری) ننماییم.
ج) پیشامد ناگوار را فاجعه‌ای (بینگارد / بیانگارد)
د) خانه کهن‌سالی بود و بر سر هم نکبت‌بار، (آری / عاری) از هرگونه امکان آسایش.

پاسخ

۱۰۸- تمکن و غنا / تمکن: توانگری، ثروت / غنا: بی‌نیازی، توانگری ← درس ۷: جمال و کمال

۱۱۰- پالیز (الف) و روضه (ب) / پالیز: باغ، جالیز / روضه: باغ، گلزار / ← درس ۲: شعرخوانی: زاغ و کبک

۱۱۱- صباحت (الف) و جمال (ب) / صباحت: زیبایی، جمال / ← درس ۹: میثاق دوستی + درس ۲: شعرخوانی: زاغ و کبک

۱۱۲- الف) تمثیلی (ب) نمد (۱۱۳- الف) شیرخوارگی (ب) فروگذاری (ج) بینگارد / ب + انگارد = بینگارد / عاری (عاری: بدون، فاقد)

قلمرو ادبی

۱۱۴- عبارت «در زبان فارسی، احدی نتوانسته است مانند او حرف بزند و در عین حال، نظیر حرف زدن او را هر روز در هر کوچه و بازار می شنویم.» بیانگر کدام ویژگی سبک سعدی است؟
(نهایی خرداد ۱۴۰۳)

قلمرو فکری

معنی نثر

۱۱۵- معنی عبارت زیر را به نثر روان بنویسید.
نمی دانست در کجا ریشه بدواند.

درک مطلب

۱۱۶- مقصود از «کورمال کورمال ادبی» در عبارت زیر چیست؟
«از آنجا که مربی کارآموده‌ای نداشت، در همین کورمال کورمال ادبی آغاز به راه رفتن کردم.»

۱۱۷- در جمله «هر دو چنان بودیم که گویی در پالیز سعدی می چریدیم.» مقصود نویسنده از «پالیز» و «چریدن» چیست؟

پاسخ

۱۱۴- سهل ممتنع بودن

۱۱۵- نمی دانست در کجا ساکن شود یا اقامت کند.

۱۱۶- یادگیری مقدماتی ادبیات

۱۱۷- پالیز: آثار سعدی (کلیات سعدی) / چریدن: مطالعه و بهره‌مندی

برای دریافت بخش‌هایی از فایل pdf درسنامه فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم

به سایت www.valimasoudi.ir مراجعه فرمایید.

درسنامه کامل فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم:

تهیه و تنظیم: ولی مسعودی

- ◀ بررسی دقیق قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ◀ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ◀ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ◀ بررسی دقیق آرایه های ادبی و نکات دستوری ابیات و عبارات
- ◀ ارائه نمونه سؤالات امتحانات نهایی و شبه نهایی به صورت درس به درس همراه با پاسخنامه

◀ برای تهیه نسخه کامل درسنامه دهم، یازدهم و دوازدهم
با شماره ۱۷۰۷ - ۱۷۸ - ۰۹۱۱ تماس بگیرید.

نمونه ای از درسنامه فارسی یازدهم - درس ۱۲: کاوه دادخواه

۳- هنر خوار شد، جادویی ارجمند نهان راستی، آشکارا گزند

فکری: فضیلت و شایستگی بی ارزش شد و جادوگری ارزشمند شد. راستی و درستی از بین رفت و آسیب و ستم آشکار شد. (جابه جایی ارزش ها / بی ارزش شدن فضایل اخلاقی)

ادبی: هنر و جادویی - خوار و ارجمند - نهان و آشکارا - راستی و گزند: تضاد

زبانی: * هنر: فضیلت، استعداد، شایستگی، لیاقت / گزند: آسیب، رنج، ظلم / خوار (پست، بی ارزش): **هم آوا** با خار (تیغ گیاه)

دستور: حذف فعل «شد» به قرینه لفظی: هنر خوار شد، جادویی ارجمند [شد] راستی نهان [شد]، گزند آشکارا [شد]

نهاد مسند نهاد مسند نهاد مسند نهاد مسند نهاد مسند

فارسی ۳ دوازدهم

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ♦ معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ♦ ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- ♦ نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۲ یازدهم

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه درس پژوهی
- ♦ معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ♦ ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- ♦ نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۱ دهم

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه درس پژوهی
- ♦ معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ♦ ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- ♦ نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۳ دوازدهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ♦ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ♦ ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- ♦ به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی ۲ یازدهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ♦ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ♦ ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- ♦ به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی ۱ دهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- ♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ♦ بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- ♦ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ♦ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ♦ ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- ♦ به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی